

**XALQARO MOLIYA INSTITUTLARINING KREDIT LINIYALARI
ORQALI O'ZBEKISTONDAGI INFRATUZILMA LOYIHALARIGA
TA'SIRI: OSIYO TARAQQIYOT BANKI VA JAHON BANKI TAJRIBASI
TAHLILI**

*Osiyo xalqaro universiteti,
Iqtisodiyot yo'nalishi magistratura magistranti
Anvarov Javoxirhon Jaxongir o'g'li*

Annotatsiya. Mazkur ilmiy maqolada xalqaro moliya institutlari, xususan, Jahon Banki va Osiyo Taraqqiyot Banki (OTB) tomonidan ajratilayotgan kredit liniyalari va investitsion paketlarning O'zbekiston Respublikasi infratuzilmasini modernizatsiya qilish hamda diversifikatsiyalashdagi strategik o'rni va amaliy ahamiyati tizimli tahlil qilingan. Maqolada xalqaro moliya institutlari mablag'larining mamlakat iqtisodiy o'sishiga, aholi turmush farovonligini yuksaltirishga, strategik davlat korxonalarida shaffoflik va korporativ boshqaruvning zamonaviy xalqaro standartlarini joriy etish orqali institutsional islohotlarni jadallashtirishga hamda yashil iqtisodiyot tamoyillari asosida ekologik barqarorlikni ta'minlashga ko'rsatayotgan ko'p qirrali va integratsiyalashgan ijobiy ta'siri ilmiy jihatdan asoslab berilgan.

Kalit so'zlar: xalqaro moliya institutlari, kredit liniyalari, infratuzilmani modernizatsiya qilish, Jahon Banki, Osiyo Taraqqiyot Banki (OTB), yashil iqtisodiyot, yashil transformatsiya, munitsipal infratuzilma, transport tarmog'i, energetika va irrigatsiya, institutsional islohotlar, korporativ boshqaruv, aholi farovonligi, investitsion strategiya.

Bugungi kunda jahon iqtisodiyoti integratsiyalashuvi va globallashuv jarayonlari jadallashgan sharoitda rivojlanayotgan mamlakatlar iqtisodiyotining barqaror o'sishini ta'minlash hamda modernizatsiya strategiyalarini muvaffaqiyatli amalga oshirishda xalqaro moliya institutlarining o'rni beqiyosdir. O'zbekiston Respublikasi ham o'z infratuzilmasini tubdan yangilash, iqtisodiy tarmoqlarni transformatsiya qilish va ijtimoiy farovonlikni oshirish yo'lida keng ko'lamli islohotlarni amalga oshirmoqda. Ushbu strategik jarayonda Osiyo Taraqqiyot Banki (OTB) va Jahon Banki tomonidan taqdim etilayotgan kredit liniyalari hamda investitsion paketlar mamlakat iqtisodiyotini diversifikatsiya qilish, uning raqobatbardoshligini oshirish va global bozorga integratsiyalashuvini ta'minlashda eng muhim va hal qiluvchi harakatlantiruvchi kuchlardan biri bo'lib xizmat qilmoqda. Mazkur xalqaro institutlar transport, energetika, qishloq va kommunal xo'jalik kabi strategik tarmoqlarni rivojlantirish uchun milliardlab dollarlik imtiyozli mablag'larni safarbar etib, nafaqat texnik modernizatsiyani ta'minlamoqda, balki mamlakatning

yashil iqtisodiyotga o'tishini sezilarli darajada jadallashtirmoqda, aholining turmush sharoitini yaxshilab, minglab yangi va barqaror ish o'rinlari yaratilishiga bevosita poydevor bo'lmoqda.

Jahon Bankining O'zbekistondagi faoliyati va to'plagan tajribasi asosan shahar hamda qishloq infratuzilmasini kompleks va tizimli ravishda rivojlantirishga qaratilgan. Bank munitsipal xizmatlar ko'rsatish sifatini ko'tarish, zamonaviy transport koridorlarini barpo etish va ekologik barqarorlikni ta'minlash yo'nalishida keng ko'lamlil hamda ko'p bosqichli dasturlarni tizimli ravishda moliyalashtirib kelmoqda. Munitsipal infratuzilmani modernizatsiya qilish sohasida Jahon Banki tomonidan amalga oshirilayotgan eng yirik tashabbuslardan biri bu "Shaharlarda yashash va unumdorlikni oshirish uchun qulay sharoitlar yaratish" (LPCP) dasturidir. Ushbu strategik dastur doirasida bank tomonidan respublikaning 16 ta tuman va shahrida suv ta'minoti tizimlarini tubdan yangilash, yo'l-transport tarmoqlarini yaxshilash, zamonaviy maktablar barpo etish hamda jamoat bog'larini rekonstruksiya qilish uchun jami 250 million AQSh dollari miqdoridagi investitsiya ajratilgan bo'lib, bu ulkan loyiha qariyb 1 million nafarga yaqin mahalliy aholining kundalik hayot sifatini va farovonlik darajasini bevosita oshirishga xizmat qiladi.

Bundan tashqari, iqtisodiy o'sishning qon tomiri hisoblangan transport tarmog'ini rivojlantirish va mamlakatning tranzit hamda logistika salohiyatini mustahkamlash maqsadida Surxondaryo viloyatidagi xalqaro ahamiyatga ega M41 magistral yo'lining 91 kilometrlik qismini eng zamonaviy standartlar asosida rekonstruksiya qilish loyihasiga Jahon Banki tomonidan 200 million AQSh dollari miqdoridagi uzoq muddatli mablag'lar yo'naltirilgan. Mamlakat iqtisodiyoti va barqaror hayot faoliyati uchun o'ta muhim bo'lgan energetika va suv resurslarini boshqarish tizimlarida ham bankning salmoqli hissasi yaqqol ko'zga tashlanadi. Xususan, respublika miqyosida elektr tarmoqlarini modernizatsiya qilish, energiya yo'qotishlarini kamaytirish va tizim barqarorligini ta'minlash uchun 100 million AQSh dollari hamda milliy iqtisodiyotning tayanch tarmoqlaridan biri bo'lgan qishloq xo'jaligida global iqlim o'zgarishi sharoitida suv resurslaridan oqilona foydalanish, irrigatsiya tarmoqlarini yangilash va dalalardagi suv yo'qotishlarini keskin qisqartirishga qaratilgan loyihalar uchun 200 million AQSh dollari miqdoridagi moliyaviy paketlar ajratilib, amaliyotga muvaffaqiyatli tatbiq etilmoqda.

O'zbekistonning investitsion jozibadorligini oshirish va uning barqaror iqtisodiy o'sish sur'atlarini ta'minlashda Osiyo Taraqqiyot Banki (OTB) ham eng asosiy xalqaro strategik kreditor va hamkorlardan biri sifatida maydonga chiqadi. Bank shu vaqtga qadar mamlakatda turli sohalarni qo'llab-quvvatlash uchun jami qariyb 12,4 milliard AQSh dollariga teng bo'lgan juda yirik va keng qamrovli kredit hamda grantlar paketini ajratgan. Bugungi kunda OTB o'z strategik faoliyatida global iqlim kun tartibidan kelib chiqib, mamlakatning yashil transformatsiyasi va qayta tiklanuvchi energiya

manbalarini rivojlantirish masalasiga alohida va juda katta urg'u bermoqda. Ushbu yo'nalishdagi amaliy hamkorlikning yorqin namunasi sifatida, bank "Acwa Power" kompaniyasi bilan yaqin sheriklikda Buxoro viloyatida eng zamonaviy va ekologik toza shamol elektr stansiyasini barpo etish loyihasini amalga oshirayotganini ko'rsatish mumkin. Mazkur muqobil energiya ob'ektini qurish va ishga tushirish uchun OTB tomonidan 116 million AQSh dollari miqdoridagi strategik moliyalashtirish paketi imzolangan bo'lib, bu loyiha respublikaning uglerod neytraligiga erishish yo'lidagi muhim qadamlaridan biridir. O'zbekiston va OTB o'rtasidagi munosabatlarning uzoq muddatli va tizimli xarakterga ega ekanligini ularning o'rta muddatli rejalari ham isbotlaydi. Chunonchi, 2026–2028-yillarga mo'ljallangan o'zaro strategik hamkorlik va sheriklik kelishuvlari doirasida umumiy qiymati 4,2 milliard AQSh dollarini tashkil etuvchi 28 ta istiqbolli loyihani hayotga tatbiq etish ko'zda tutilgan. Ushbu ulkan kapital qo'yilmalar asosan mamlakatda xususiy sektorni har tomonlama qo'llab-quvvatlash, tadbirkorlik muhitini yaxshilash va iqtisodiyotning uzoq muddatli raqobatbardoshligini ta'minlovchi eng asosiy omil — inson kapitalini rivojlantirishga yo'naltirilishi rejalashtirilgan.

Xalqaro kredit liniyalarining O'zbekiston iqtisodiyoti, ijtimoiy hayoti va davlat boshqaruvi tizimiga ko'rsatayotgan integratsiyalashgan ta'sirini bir necha fundamental yo'nalishlarda tahlil qilish mumkin. Birinchidan, bu mablag'lar to'g'ridan-to'g'ri aholi farovonligining oshishiga va ijtimoiy tengsizlikni kamaytirishga xizmat qiladi. Aholining toza va xavfsiz ichimlik suvi bilan ta'minlanishi, xalqaro andozalarga mos sifatli va xavfsiz yo'llarning barpo etilishi hamda xonadonlar va ishlab chiqarish korxonalarida barqaror, uzluksiz elektr ta'minotining yo'lga qo'yilishi kabi fundamental infratuzilma o'zgarishlari mahalliy aholining turmush sharoitini, ayniqsa chekka qishloq va tumanlarda, tubdan yaxshilashga imkon bermoqda. Ikkinchidan, xalqaro moliya institutlarining kreditlari mamlakatda chuqur institutsional islohotlarni harakatga keltiruvchi mexanizm vazifasini o'taydi. Chunki bu kredit liniyalari shunchaki moliyaviy mablag' berish yoki investitsiya kiritish bilan cheklanib qolmay, balki O'zbekistondagi yirik davlat korxonalarini va monopolist sub'ektlarni (misol tariqasida "Hududiy elektr tarmoqlari" AJni keltirish mumkin) moliyaviy shaffoflikni ta'minlashga, hisobotlarning xalqaro tizimlariga o'tishga va korporativ boshqaruvning ilg'or xalqaro standartlarini joriy etishga majbur qiladi, bu esa o'z navbatida korrupsiyani kamaytirib, boshqaruv samaradorligini oshiradi. Uchinchidan, ekologik barqarorlik va yashil o'sish tamoyillari ushbu loyihalarning markazida turadi. OTB va Jahon Banki investitsiyalari o'z oldiga majburiy shart sifatida ishlab chiqarish va infratuzilmada uglerod chiqindilarini keskin kamaytirish hamda energiya samaradorligini maksimal darajada oshirish talablarini qo'yadi, bu esa respublikaning iqlim o'zgarishlariga chidamliligini oshirib, kelajak avlodlar uchun "yashil" va xavfsiz kelajakka zamin yaratadi. To'rtinchidan va iqtisodiy jihatdan eng muhimlaridan biri,

bu loyihalarning bandlik va iqtisodiy faollikni oshirishdagi bevosita rolidir. Bunday yirik va ko'p million dollarlik infratuzilma ob'ektlarining qurilish davrida hamda ulardan keyinchalik foydalanish va ekspluatatsiya qilish jarayonida mahalliy sanoat tarmoqlari jonlanadi va minglab yangi, barqaror daromad keltiruvchi ish o'rinlari yaratiladi. Xulosa qilib aytganda, Jahon Banki va Osiyo Taraqqiyot Bankining kredit liniyalari O'zbekiston uchun shunchaki tashqi qarz emas, balki mamlakat infratuzilmasini zamonaviylashtirish, iqtisodiyotni yashil va barqaror relslarga o'tkazish hamda xalqning yashash darajasini sifat jihatidan mutlaqo yangi bosqichga ko'tarishda eng samarali va strategik xalqaro vosita bo'lib xizmat qilmoqda.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. The World Bank. (2023). *Uzbekistan: Livable Cities and Productivity Enhancement Program (LPCP)*. World Bank Project Documents. URL: <https://projects.worldbank.org/en/projects-operations/project-detail/P174378>
2. Asian Development Bank. (2024). *ADB and ACWA Power Sign \$116 Million Financing Package for Wind Power in Uzbekistan*. ADB News and Events. URL: <https://www.adb.org/news/adb-acwa-power-sign-financing-package-wind-power-uzbekistan>
3. O'zbekiston Respublikasi Investitsiyalar, sanoat va savdo vazirligi. (2025). *Osiyo Taraqqiyot Banki bilan 2026–2028-yillarga mo'ljallangan strategik hamkorlik dasturi doirasidagi kelishuvlar*. MIIT Rasmiy hisobotlari. URL: <https://miit.uz/uz/news/cooperation-with-international-financial-institutions>
4. Jahon Bankining O'zbekistondagi vakolatxonasi. (2024). *Surxondaryo viloyatida logistika va transport yo'laklarini rivojlantirish: M41 avtomobil yo'lini rekonstruksiya qilish loyihasi tahlili*. Jahon Banki hisobotlari seriyasi. URL: <https://www.worldbank.org/en/country/uzbekistan/overview>
5. Asian Development Bank. (2025). *ADB Member Fact Sheet: Uzbekistan and International Cooperation*. ADB Publications. URL: <https://www.adb.org/publications/uzbekistan-fact-sheet>
6. O'zbekiston Respublikasi Energetika vazirligi. (2024). *Qayta tiklanuvchi energiya manbalari va yashil transformatsiya loyihalarini moliyalashtirishda xalqaro moliya institutlarining o'rni: "Hududiy elektr tarmoqlari" AJ korporativ boshqaruv tizimini transformatsiya qilish*. Energetika jurnali, №3, 45-52 b.
7. The World Bank. (2024). *Uzbekistan Institutional Reforms and Energy Sector Modernization Project*. World Bank Group. URL: <https://documents.worldbank.org>